

**TAYYORLOV GURUHIDA, MAKTABGACHA TA'LIM
TASHKILOTLARIDA BOLANING RIVOJLANISHINI TA'MINLOVCHI
SHAXSGA YO'NALTRILGAN TEXNALOGIYALAR.**

*Andijon davlat pedagogika institute
maktabgacha ta'lim yo'nalishi magistranti
Turopova Sanobar Karimjon qizi*

Annotatsiya. Ma'lumki, "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2017-yil 9-sentabrdagi PQ3261-son va "O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" 2019-yil 8-maydagi PQ-4312-son qarorlariga asosan, bolalarni sog'lom va har tomonlama yetuk qilib voyaga yetkazish, ta'lim-tarbiya jarayoniga samarali ta'lim va tarbiya shakllari hamda usullarini joriy etish hamda ma'naviy barkamol avlodni tarbiyalashga qaratilgan. Shu bois bolaning ko'rgazmali-rivojlantiruvchi muhiti orqali bolalarning har tomonlama har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish lozim. Quvonarlisi, maqola tadqiqoti katta ahamiyatga ega bo'lib, maktabgacha yoshdagi bolalarni qobiliyatlarini rivojlantirishga, ijodkorlikka, tashabbuskorlikka muhit mazmuni birlamchi dunyoqarash asoslarini shakllantirish, bolaning muvaffaqiyatli ijtimoiy moslashuviga yordam beradi va foydalana olishga o'rganadi.

Kalit so'zlar: tadqiqotlar, maktabgacha ta'lim, o'quv mashg'ulot, tarbiyalanuvchi, tarbiyachi, malaka, talaba, qobiliyat, rivojlanish, muhit.

Annotation. It is known that the Law of the Republic of Uzbekistan "On preschool education and upbringing", the President of the Republic of Uzbekistan "On measures to radically improve the system of preschool education" dated September 9, 2017 PQ-3261 and Resolution No. PQ-4312 of May 8, 2019 "On approval of the Concept of development of the system of preschool education of the Republic of Uzbekistan until 2030"

The introduction of effective forms and methods of education and upbringing in the educational process, as well as the upbringing of a spiritually mature generation. Therefore, it is necessary to develop children in all aspects of intellectual, moral, aesthetic and physical development through the visual-developmental environment of the child. Happily, the research of the article is of great importance, as the content of the environment for the development of abilities, creativity, initiative of preschool children helps to form the basis of the primary worldview, help the child to successfully adapt and learn to use.

Keywords: research, preschool education, training, pupil, educator, qualification, student, ability, development, environment.

Аннотация. Известно, что Законом Республики Узбекистан «О дошкольном образовании и воспитании», Президентом Республики Узбекистан «О мерах по коренному совершенствованию системы дошкольного образования» от 9 сентября 2017 года PQ-3261 и Постановлением №. PQ-4312 от 8 мая 2019 года «Об утверждении Концепции развития системы дошкольного образования Республики Узбекистан до 2030 года» Внедрение в образовательный процесс эффективных форм и методов обучения и воспитания, а также воспитание духовно зрелого поколения. Поэтому необходимо развивать детей во всех аспектах интеллектуального, нравственного, эстетического и физического развития через наглядноразвивающую среду ребенка. К счастью, исследование статьи имеет большое значение, так как содержание среды развития способностей, творчества, инициативы дошкольников помогает сформировать основу первичного мировоззрения, помочь ребенку успешно адаптироваться и научиться пользоваться .

Ключевые слова: исследование, дошкольное образование, обучение, воспитанник, воспитатель, квалификация, воспитанник, способность, развитие, среда.

Kirish. Zamonaviy rivojlanish muhitini yaratish maktabgacha yoshdagi bolalar uchun amalga oshirilishi mumkin bo'lgan faoliyat sub'ekti sifatida bolaning har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydi. Guruhning muhiti Tarbiyachi va bolalarning individualligini aks ettiradi, u o'ziga xos va individualdir. An'anaviy ravishda qo'llanmalar, jihozlar, didaktik o'yinlar, materiallarni uch toifaga bo'lish mumkin: "BUGUN". Bolalar sinfda, kattalar bilan o'zaro munosabatlarning boshqa shakllarida tanishishni boshlaydigan material. (Mamlakat ramzlari, xalqlarning xilma-xilligi, hayvonlar va o'simliklar dunyosi va boshqalar) "KECHA". O'rganilgan, allaqachon ma'lum bo'lgan, shaxsiy tajribadan o'zlashtirilgan, kundalik hayotda yangi bilimlarni olish uchun ishlatiladigan material. "ERTAGA". Yaqin kelajakda ko'rish uchun kontent. Shunday qilib, rivojlanayotgan muhit ta'lim, rivojlantiruvchi, tarbiyalovchi, rag'batlantiruvchi, tashkiliy, kommunikativ funksiyalarni bajarishi kerak. Lekin eng muhimi, u bolaning mustaqilligi va tashabbuskorligini rivojlantirish uchun ishlashi kerak. Uslubiy tavsiyalar maktabgacha ta'lim muassasasidagi fan-fazoviy rivojlanish muhitining taxminiy mazmunini o'z ichiga oladi. Yoshga muvofiqlik eng muhim va shu bilan birga bajarish qiyin bo'lgan shartlardan biridir. Buning sababi shundaki, materiallar, ularning 405 mazmunining murakkabligi va foydalanish imkoniyati ushbu yoshdagi bolalar rivojlanishining bugungi qonuniyatlari va xususiyatlariga mos kelishi va har bir alohida bolaga xos bo'lgan rivojlanish zonalarining xususiyatlarini hisobga olishi kerak. Bugun. Shu bilan birga, keyingi yosh guruhi ko'p sabablarga ko'ra oldingi

guruhning atrofmuhitining qo'riqchisi ekanligini esga olish kerak. U rivojlanishning oldingi bosqichidagi materiallarni saqlab qolishi kerak: — birinchidan, ushbu materiallarni hali o'zlashtirmagan bolalar uchun; — ikkinchidan, bolalarni sevimli o'yinchoqlari va buyumlariga qaytaradigan o'yinlar va mashg'ulotlar uchun (plastmassa va kauchuk o'yinchoqlar, kontrplak va kartondan tabiiy ob'ektlarning planar tasvirlari). — qurilish o'yinlari, qum, suv va boshqalar bilan o'yinlar uchun); — uchinchidan, katta yoshda deyarli o'yin materiali bilan ifodalanmaydigan o'yin vaziyatini yaratish va o'tmishda muhim bo'lgan bularning barchasi bugungi kunda bolalar uchun yordamchi material sifatida ishlaydi. Tarbiyachi ma'lum bir yoshda, muayyan faoliyat turi uchun qanday materiallar kerakligini bilishi kerak. Keyin, bolalarni o'rab turgan turli xil materiallar va o'yin jihozlari orasidan u har bir yosh uchun o'ziga xos va o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan muhitni yarata oladigan narsalarni tanlashi mumkin bo'ladi. Shu munosabat bilan, fan muhitining mazmuni va uni joylashtirish xususiyatlarini aniqlashda har bir yosh bosqichi uchun ustuvor vazifalarni belgilash kerak, ularning echimi o'quvchilarda aqliy va kognitiv jarayonlarning dinamik rivojlanishiga olib kelishi kerak. Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi Erta bolalik - bu bolaning rivojlanishidagi muhim davr. Aynan shu davrda chaqaloqning kattalar, tengdoshlar, ob'ektiv dunyo bilan yangi munosabatlarga o'tishi sodir bo'ladi. Ushbu bosqichning asosiy vazifalari: yosh bolalarning hissiy ijobiy farovonligini ta'minlash, bolalar mustaqilligining namoyon bo'lishini rag'batlantirish va qo'llabquvvatlash, kattalar bilan birgalikda sub'ekt-kognitiv faoliyatning hissiy tajribasini to'plash. Yaqin atrofdagi ob'ektlar kichik bola uchun qiziqish manbai va dunyoni tushunishdagi birinchi qadamdir, shuning uchun bolaning hissiy tajribasi faol to'planadigan boy ob'ekt muhitini yaratish kerak. Guruhdagi o'yinchoqlar va narsalar xususiyatlarning boyligi va xilma-xilligini aks ettiradi, qiziqish va faollikni rag'batlantiradi. Shuni esda tutish kerakki, bola birinchi marta ko'p narsani ko'radi va o'zi kuzatgan narsasini namuna sifatida qabul qiladi, u keyinchalik ko'rgan hamma narsani taqqoslaydi. SHuning uchun ham Tarbiyachi o'yinchoqlar, buyumlar, tasvirlar dunyoning haqiqiy predmetlariga mos kelishi, tashqi ko'rinishidan ularga yaqin bo'lishi kerakligiga e'tibor qaratishi zarur. Masalan, o'yinchoq hayvonlar haqiqiy hayvonlarning rangi, tuzilishi, nisbatlariga mos kelishi kerak; atrof-muhitga karikaturaga o'xshash, karikatura xarakteriga ega, nisbati buzilgan, g'ayritabiiy ranglarga ega bo'lgan narsalarni kiritish tavsiya etilmaydi. Kichik bolalar katta jihozlarni, katta o'yinchoqlarni afzal ko'radilar. Ular uchun faol harakatga asosiy turtki tashqi omil hisoblanadi. Buni hisobga olgan holda, guruhning 406 fazoviy muhiti 2 - 3 bola va kattalarning bir vaqtning o'zida faoliyati uchun tashkil etilgan. O'yin xonasining maydonini ikki qismga bo'lish tavsiya etiladi: kichikroq - mashg'ulotlar va ovqatlanish uchun, kattaroq - o'yinlar va jismoniy faoliyat uchun. Ammo kichik bolalar uchun katta joy, albatta, kichik, bir-biriga bog'langan katta ob'ektlar (modullar, o'yinchoqlar bilan qutilar, katta mashinalar,

kublar va boshqalar) qismlarga "bo'linishi" kerak. Materiallarni ochiq javonlarga joylashtirish kerak, va materiallarning o'zlari tashqi ko'rinishda jozibali, yorqin, jozibali bo'lishi kerak va eng muhimi, ularning soni juda ko'p bo'lmasligi kerak. Siz barcha materiallarni bir vaqtning o'zida qo'ymasligingiz kerak, bu holda bola uchun o'yinni tanlash qiyin va narsalarni javonlarda tartibga solish doimiy muammoga aylanadi. Materialni o'zgartirish kerak, shu bilan bolalarga yangi yoki "unutilgan eski" ga qiziqish imkoniyatini berish kerak. Har xil konstruktiv va qurilish to'plamlari (pol va ish stoli), engil modulli material (turli o'lchamdagi va shakldagi ko'pikli kauchuk, moyli mato bilan qoplangan) - material bolaga cheksiz jozibador bo'lib, unga makonni o'zgartirish va qurish imkoniyatini beradi. istaydi. Ushbu material o'g'il bolalar uchun ham, qizlar uchun ham jozibali bo'lib, guruhda ushbu materialning mavjudligi majburiydir. Mulohaza va takliflar Chaqaloqlar uchun o'yinchoqlar, birinchi navbatda, funktsional va umumlashtirilgan bo'lishi kerak. Misol uchun, avtomobilning korpusi, g'ildiraklari, idishni bo'lishi muhim, shunda u dumalab olinadi, qolgan hamma narsa (avtomobil turi, maqsadi) bola uchun hali ham ahamiyatsiz. To'rt yoshli bolalar uchun guruhda allaqachon haqiqiy hayotni aks ettiruvchi o'yinchoqlardan foydalanish mumkin (masalan, tez yordam mashinasi, yuk mashinasi, yengil avtomobil, shifokor qo'g'irchog'i va boshqalar). Bolaning tasavvurini rivojlantirish, o'yinning ijodiy imkoniyatlarini kengaytirish uchun bir qator o'yin atributlarini o'rnini bosuvchi narsalar bilan almashtirish kerak. Buning uchun har xil rang va o'lchamdagi tarqoq plastmassa va yog'och kublar, barlar, to'plar bo'lgan idishga ega bo'lish maqsadga muvofiqdir. Hayotning to'rtinchi yilining boshida bolalarning eng ifodali xususiyati ularning mustaqillikka intilishidir. Bu o'zini "uch yillik inqiroz" deb atalganida, bola kattalar uchun kutilmaganda mustaqillikka bo'lgan huquqlarini e'lon qilganda namoyon bo'ladi. Unga bo'lgan intilish bolaning amaliy vositalari va turli harakatlar usullariga qiziqishini yo'naltiradigan va ularni o'zlashtirishga undaydigan ichki dvigatelga aylanadi. Biroq, mustaqil bo'lish istagi va uni amalga oshirish qobiliyati har doim ham mos kelmaydi. Voyaga etgan odamning vazifasi bolaga maqsadlarga erishishning amaliy vositalari va usullarini o'zlashtirishga yordam berishdir. Kichkina bola nafaqat atrofdagi ob'ektiv va tabiiy dunyoni, balki odamlar dunyosini, shu jumladan o'zini ham o'rganadi. Bolaning xatti-harakatlarida boshqa odamlarning his-tuyg'ulari va manfaatlarini hisobga olishi uchun Tarbiyachi unga eng yaqin odamlar - ota-onalar, tengdoshlar bilan hamdard bo'lishni, ularning kayfiyatini tushunishni o'rganishga yordam beradi. Buning uchun guruhga turli yoshdagi (bolalar, kattalar), jinsdagi (erkaklar, ayollar) odamlarning hissiy holatini (qayg'uli, kulgili, kulish, 407 yig'lash) ifodalovchi fotosuratlar, rasmlarni biriktirish kerak. turli xil xususiyatlarga ega tashqi ko'rinish, soch turmagi, kiyim-kechak, poyabzal. Siz bolaning oila a'zolari va o'zining fotosuratlarini joylashtirishingiz mumkin. Tarbiyachi bolaning e'tiborini insonning turli xil hissiy ko'rinishlariga qaratadi, odamlarning tashqi ko'rinishida umumiy va farqli narsalarni

topishga o'rgatadi. Xulosa Tarbiyachining vazifalari: - o'yin uchun mavzuni mustaqil tanlash qobiliyatini rivojlantirish; - teledasturlarni tomosha qilishda atrof-muhitni idrok etish, adabiy asarlardan olingan bilimlar asosida syujet ishlab chiqish; - o'yinni boshlash, rollarni taqsimlash, kerakli shartlarni tayyorlash uchun mavzu bo'yicha kelishish qobiliyatini shakllantirish; - o'yin uchun zarur bo'lgan binolarni birgalikda qurish, bo'lajak ishlarni birgalikda rejalashtirish va rejani birgalikda bajarish ko'nikmalarini shakllantirish; - o'rinbosar ob'ektlardan foydalanish qobiliyatini rivojlantirish. Yuqorida sanab o'tilgan vazifalarga muvofiq, katta maktabgacha yoshdagi guruhlarda bolalarning o'yin tashabbusini to'xtatadigan va bolalarga tayyor ertaklarni taklif qiladigan statsionar o'yin markazlaridan voz kechish kerak. Turli hikoyali o'yinlarning barcha atributlari yorqin plastik tovoqlar, qutilarga joylashtiriladi, ular maxsus belgilar bilan belgilanadi (masalan, "Kasalxona" yoki "Dorixonona" o'yinlari uchun atributlari bo'lgan qutidagi yashil xoch; kitob tasviri va "Maktab" va "Kutubxonona" o'yinlari uchun atributlari bo'lgan qutidagi globus; "Oila" o'yini uchun o'yinchoq idishlari bo'lgan qutidagi kostryulkalar tasviri va boshqalar). (4- ilova) Bolalar o'yin rejasiga muvofiq kerakli atributlarni o'zlari tanlaydilar. Bunday holda, syujet ochilishi va boyitilishi mumkin: bolalar kasalxonada o'ynashni boshladilar, keyin esa bemorlarga ovqat pishirish uchun idishlar kerak edi; "Kutubxonona" o'yinining atributlari - kasalxonada bemorlar uchun o'quv zali tashkil etildi. Guruhlarda ko'plab dizaynerlar va qurilish materiallari, shuningdek, chiqindi materiallar bo'lishi maqsadga muvofiqdir, shunda bolalar o'zlarining o'yinlari uchun o'yin muhiti va atributlarini yaratadilar. Xuddi shu maqsadda guruhlarda yumshoq o'yin modullari mavjud. Kattaroq maktabgacha yoshdagi guruhlarda bolalarning rejissyorlik o'yinlarini rivojlantirish uchun turli xil sxemalar ham kerak. O'yinlarning mazmuni bolalarning shaxsiy tajribasini to'plash, atrofdagi voqelik haqidagi g'oyalarini boyitish orqali sezilarli darajada boyitiladi.

Adabiyotlar ro'yhati

1. Bondar, N.P. Bolaning atrof-muhit tajribasini shaxsiyatga yo'naltirilgan yondashuvning asosi sifatida o'rganish / N.P. Bondar // Zamonaviy maktabgacha ta'limning dolzarb muammolari va tendentsiyalari: ilmiy maqolalar to'plami [Tahririyat kengashi L. N. Voronetskaya, T.V. Pozdeeva, D. N. Dubinina; jami ostida Ed. L.N. Voronetskaya, T.V. Pozdeeva. - Minsk: BSPU, 2012. - P.50-53.
2. Vinogradova, N.A. Bolalar bog'chasining interfaol predmetli va o'yin muhiti / N.A. Vinogradova, N.V. Miklyaev. - M.: UTs "Perspektiv", 2011. - 208s.
3. Glushkova, G. Mavzu muhiti haqiqatan ham rivojlanyaptimi? / G.
4. Glushkova, S. Musienko // Maktabgacha ta'lim. - 2008. - No 8. - B. 107-112.
5. Grinyavichene, N. T. O'yin va mavzu-o'yin muhitini tashkil etishga yangi yondashuv / Ijodkorlik va pedagogika: Butunittifoq ilmiy-amaliy konferentsiya materiallari. - M., 2006. - 311s.